Punkt i protokollet PR 159/2018 rd

Plenum

Torsdag 14.2.2019 kl. 16.05—22.05

3. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av självstyrelselagen för Åland

Regeringens proposition RP 320/2018 rd
Utskottets betänkande GrUB 12/2018 rd

Första behandlingen

Andre vice talman Tuula Haatainen: Ärende 3 på dagordningen presenteras för första behandling. Till grund för behandlingen ligger grundlagsutskottets betänkande GrUB 12/2018 rd. Nu ska riksdagen besluta om innehållet i lagförslaget.

Utskottets ordförande Lapintie presenterar, varsågod.

Debatt

17.03 **Annika Lapintie vas** (esittelypuheenvuoro): Rouva puhemies, kiitoksia! Hallitus esittää Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamista siten, että säännökset Ahvenanmaan maakunnan taloudenhoidosta pääosin uudistetaan. Ahvenanmaan maakunnan taloutta koskeva järjestelmä rakentuisi nykyiselle tasoitusjärjestelmälle mutta olisi tätä joustavampi. Ahvenanmaalla kannetut valtionverot otetaan valtion tilinpäätökseen ja vastaavasti Ahvenanmaan maakunnalle siirretään varoja itsehallintoon liittyvien menojen rahoittamiseksi. Uuden tasoitusjärjestelmän mitoituksessa on huomioitu lisäys nykytilaan verrattuna sen varmistamiseksi, että Ahvenanmaan maakunta suoriutuisi tehtävistään.

Uudenlaisella verotusjärjestelmällä on hallituksen esityksen mukaan kaksi tarkoitusta. Ensinnäkin tarkoituksena on toimia nykyistä verohyvitystä tehokkaampana kannustimena veronmaksukyvyn lisäämiseksi, ja toiseksi ehdotetun verotasoituksen tulisi toimia neutraalisti suhteessa suunniteltuihin ja tuleviin valtionhallinnon uudistuksiin.

Uudistuksen myötä itsehallinnon menoja katettaisiin pääasiassa valtion tilinpäätökseen perustuvalla vuotuisella tasoitusmäärällä sekä ehdotetulla verotasoituksella. Lisäksi säilytetään mahdollisuus harkinnanvaraisen ylimääräisen määrärahan myöntämiseen poikkeuksellisissa oloissa.

Perustuslakivaliokunta pitää ehdotettujen säännösmuutosten... [Puhemies koputtaa]

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Anteeksi, puheenjohtaja Lapintie. — Pyytäisin edustajia siirtymään käytävälle keskusteluiden kanssa. Täällä on hankala kuulla tätä asiaa.

Kiitos, rouva puhemies! Eli perustuslakivaliokunta pitää ehdotettujen säännösmuutosten asiallista sisältöä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena ja puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Punkt i protokollet PR 159/2018 rd

Perustuslakivaliokunta käsittelee myös Ahvenanmaan itsehallintolain merkitystä ja erillisyyttä.

Perustuslain mukaan Ahvenanmaan maakunnalla on itsehallinto siten kuin Ahvenanmaan itsehallintolaissa säädetään. Tämä itsehallintolaki on perustuslaille rinnasteinen laki sen vaikeutetun säätämisjärjestyksen vuoksi, eli Ahvenanmaan itsehallintolain muutokset täytyy käsitellä kahdessa eduskunnassa: tässä eduskunnassa ensin normaalissa järjestyksessä lepäämään, ja sitten vaalien jälkeisessä eduskunnassa täytyy uudelleen hyväksyä. Sen lisäksi Ahvenanmaan itsehallintolakia voidaan muuttaa ainoastaan sillä tavalla, että tehdään yhtäpitävät päätökset sekä eduskunnassa että maakuntapäivillä Ahvenanmaalla, eli Ahvenanmaan itsehallintolain muutokset ovat erityisen suojattuja perustuslain säännöksillä.

Tähän liittyen hallituksen esityksessä todetaan, että itsehallintolain muutos liittyy maakunta- ja sote-uudistukseen. Esitys Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamiseksi perustuu Ahvenanmaan itsehallintolain kokonaisuudistuksen valmisteluun, mikä on aivan hyvin meidän tiedossamme, koska tätä kokonaisuudistusta on pitkään eri komiteoissa valmisteltu. Sen lisäksi hallitus toteaa, että oikeudelliseen ja yhteiskunnalliseen tarpeeseen ratkaista sote- ja maakuntauudistukseen liittyvät Ahvenanmaan rahoituskysymykset ovat myös tämän hallituksen lakiesityksen perusteena.

Perustuslakivaliokunta on useasti käsitellyt Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamista 2000-luvulla, ja näiden lausumien koontina voidaan todeta, että perustuslakivaliokunnan mielestä valtioneuvoston lausumasta voi saada sellaisen kuvan, että Ahvenanmaan itsehallintolain muutosta tarkasteltaisiin vain tavallisen lain säätämisen tarpeeseen liittyvänä sivutuotteena. Tämä ei ole perustuslakivaliokunnan mielestä asianmukaista. Perustuslakivaliokunta on todennut perustuslain osalta, johon siis tämä Ahvenanmaan itsehallintolain muuttaminen myös rinnastuu, ettei muutoshankkeisiin pidä ryhtyä päivänpoliittisten tilannenäkymien perusteella silloin, kun kyse on perustuslain muuttamisesta, eikä muutenkaan niin, että hankkeet olisivat omiaan heikentämään valtiosäännön perusratkaisujen vakautta tai perustuslain asemaa valtio- ja oikeusjärjestyksen perustana.

Kuitenkin nyt käsillä oleva itsehallintolain muutos muodostaa toteutuessaan sellaisen asianmukaisen sääntelyn verohyvityksen poistuman kompensoimisesta, jota perustuslakivaliokunta on edellyttänyt maakunta- ja sote-uudistusta koskevassa lausunnossa kesäkuulta 2017, ja nyt tämä hallituksen esitys toteuttaa tämän perustuslakivaliokunnan vaatimuksen. Perustuslakivaliokunta toteaa lisäksi, että itsehallintolain muutosta koskevan ehdotuksen, eli siis tämän ehdotuksen, tulee olla hyväksytty eduskunnassa lepäämään ennen kuin maakunta- ja sote-uudistusta koskevia lakiehdotuksia voidaan hyväksyä.

Lisäksi siitä, että tämä muutos vaatii yhtäpitävät päätökset eduskunnalta ja Ahvenanmaan maakuntapäiviltä, perustuslakivaliokunta toteaa, että Ahvenanmaan itsehallintolaissa ei yksityiskohtaisesti säännellä maakuntapäivien tekemän päätöksen ajankohtaa. Asiayhteyden vuoksi perustuslakivaliokunta pitää kuitenkin perusteltuna, että maakuntapäivien hyväksyntä nyt ehdotetulle itsehallintolain muutokselle pyydetään viipymättä.

Eli perustuslakivaliokunta esittää, että hallituksen esitys hyväksytään muuttamattomana. Lisäksi perustuslakivaliokunta esittää eduskunnan hyväksyttäväksi lausuman, jossa todetaan, että eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy pikaisiin toimiin Ahvenanmaan itsehallintolain kokonaisuudistuksen toteuttamiseksi.

Perustuslakivaliokunnan mietintöön sisältyy yksi vastalause.

17.10 **Leena Meri ps:** Arvoisa rouva puhemies! Perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja esitteli tuon valiokunnan mietinnön, ja olen itse siihen jättänyt perussuomalaisten puolesta ja omana näkemyksenäni vastalauseen, jonka perustelut kerron nyt tässä.

Tämä uudistustarvehan on tullut siitä, että maakunta- ja sote-uudistus vaikuttaa Ahvenanmaan taloudelliseen tilanteeseen. Huomattiin, että ilman itsehallintolain lakimuutoksia sote-uudistus toisi hallituksen esityksen 15/2017 mukaan — tämä on siis hallituksen laskelma — Ahvenanmaalle noin 57 miljoonaa euroa korotusta. Silloin todettiin, että Ahvenanmaan rahoitusaseman tulisi olla tähän uudistukseen nähden neutraali ja rahoitusperustetta tulisi alentaa.

Perustuslakivaliokunta piti aikaisemmin tärkeänä myös, että tämä poistuma, jos maku-sote-uudistus tapahtuu, kompensoidaan Ahvenanmaalle. Hallituksen esityksen arvioiden mukaan tämä kompensaation määrä olisi noin 3 miljoonaa. No, hallitus antoi 6. helmikuuta tänä vuonna eduskuntaan esityksen, jota käsittelemme, ja tämän hallituksen esityksen omissa perusteluissa lukee, että mikäli tämä olisi kustannusneutraali Manner-Suomelle, niin tämä olisi tarkoittanut sitä, että tämä tasoitusperuste olisi 0,42, elikkä se kompensoisi sen 3 miljoonaa, joka tästä hallituksen sote-sotkusta nyt aiheutuu sitten Ahvenanmaalle. Hallitus kuitenkin toi esityksen tänne ja päätyi siihen, että tämä tasoitusperuste onkin 0,45. Oikeusministeriö antoi perustuslakivaliokunnalle lausunnon, ja siellä ilmenee, että Ahvenanmaan maakunnan hallitus — maakuntapäivät ei siis ole vielä käsitellyt tätä, kuten itsehallintolaki edellyttää, vaan Ahvenanmaan maakunnan hallitus — ei tule hyväksymään alempaa hyvitystä elikkä tätä pelkkää 3 miljoonan hyvitystä. No, hallituspa sitten suostui Ahvenanmaan vaatimuksiin, ja tämä tekee sitten hallituksen omien laskelmien mukaan ja valtiovarainministeriön laskelmien mukaan noin 17 miljoonan euron lisälaskun vuoden 2021 tasolla, elikkä Ahvenanmaalle tulee lisärahoitusta noin 14 miljoonaa, joka vahvistaa suoraan maakunnan taloutta.

Kyseessä on siis tilanne, jossa hallitus on halunnut maku-sote-uudistuksen etenemiseksi suostua ylikompensaatioon. Alkuperäinen ajatus korvata uudistuksen menetykset Ahvenanmaalle onkin täysin muuttunut. Tämä tahtotila käy hyvin selville julkisuudesta ministeri Sampo Terhon antamista lausunnoista. Hän toteaa, että Ahvenanmaa on käyttänyt tilannetta hyväkseen ja pitänyt hallitusta panttivankina ja hallitus on suostunut tähän pitkin hampain. [Simon Elo pyytää vastauspuheenvuoroa] Hmm — oliko pakko suostua? Onko pakko viedä tätä sote-makua eteenpäin? Siinäpä onkin hyvä kysymys ja taas yksi miinus tähän sotkuun. Tämä näkyy selkeästi valtioneuvoston yleisistunnon istuntopöytäkirjaan 6. helmikuuta merkitystä ministeri Terhon esittämästä ponnesta, joka kuuluu seuraavasti: ”Hallituksen esitys Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamiseksi perustuu kokonaisuudistuksen valmistelun lisäksi oikeudelliseen ja yhteiskunnalliseen tarpeeseen ratkaista sote- ja maku-uudistukseen liittyvät Ahvenanmaan rahoituskysymykset, vaikka tällainen ratkaisu ei erillisenä olisi hyväksyttävissä. Sote- ja maku-uudistuksen toteutuminen luo näin ollen oikeudellisen ja yhteiskunnallisen tarpeen esitetylle hallituksen esitykselle.” Ja tämä tuli sitten hallituksen yhteiseksi näkemykseksi.

Siis tarvehan tulee poliittisesta harkinnasta. On katsottu, että jos halutaan viedä sote-maku eteenpäin, tulee suostua Ahvenanmaan esityksiin. Ja kuitenkin ministeri Terho toteaa julkisuudessa, että tämä on edesvastuutonta menettelyä. Suostuuko Suomen hallitus siis kiristämiseen? Perussuomalaiset eivät suostu. Eduskunta antaa täältä sen tahtotilan, mikä on meidän tahtotilamme, kun eduskunta ja maakuntapäivät ilmaisevat yhtäpitävin päätöksin sen, mikä olisi tulevaisuuden ratkaisu. Tästä syystä olen tehnyt vastalauseen siten, että

47 §:n tasoitusperuste on 0,42 prosenttia eli neutraali. Elikkä se on se 3 miljoonaa. Kai meillä täällä nyt päätösvalta täytyy olla? Annetaan eduskunnan viesti, että me haluamme tämän neuvottelutuloksen, me haluamme tämän tahtotilan. Ei voi olla niin, että Ahvenanmaa ilmoittaa meille, mikä on heidän tahtotilansa, ja me vain sanomme, että okei, tämä käy meille, ei sille sitten voi mitään, ja sitten kuitenkin arvostellaan sitä julkisuudessa.

Nyt toivoisin sitä rohkeutta ja sitä jämäkkyyttä, mitä täällä joidenkin puolueiden edustajat monesti esittävät. — Kiitos.

17.16 **Simon Elo sin** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin mitä tulee edustaja Meren nostamaan ajatukseen siitä, ketkä ja milloin vievät sote-uudistusta eteenpäin, niin perussuomalaisetkin veivät ensimmäiset kaksi vuotta tästä eduskuntakaudesta sote-uudistusta eteenpäin. Siniset vievät loppuosastakin ja pyrkivät viemään sen hyvään maaliin asti.

Se on totta, että tämä esitys, jos ajatellaan hallituksen sisäistä käsittelyä, tehtiin pitkin hampain, koska siihen oli tosiaan sote-uudistuksen osalta oikeudellinen pakko. Eli kyllähän tässä perustuslakivaliokunnan käsittelyssä nousi esiin, että nimenomaan sote-uudistuksen eteneminen vaatii Ahvenanmaan rahoituksen ratkaisemista siten, että itsehallintolakia muutetaan.

Ministeri Terho ei käyttänyt sanaa panttivanki. Hän sanoi, että Ahvenanmaa on käyttänyt tätä oikeudellista tilannetta hyväkseen, ja niin he ovat tehneet. [Leena Meri pyytää vastauspuheenvuoroa] Ja kyllä tämä edesvastuuton menettely Ahvenanmaan osalta herättää sen kysymyksen, pitääkö jollain tavalla uudistaa Ahvenanmaan itsehallintoa, koska tällaiseen tilanteeseen mannermaa, valtakunta on voinut joutua. Sen takia siniset jättivät hallituksen esitykseen tämän ponnen, [Puhemies koputtaa] että jos sote-uudistus jostain syystä ei etenisi, niin silloin Ahvenenmaakaan ei tätä lisärahoitusta saa.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Mennään puhujalistaan, edustaja Löfström. [Leena Meri: Vastauspuheenvuoro!] — Voidaan käydä debattia myöhemmin. Nyt kuulemme Löfströmin puheenvuoron.

17.17 **Mats Löfström r:** Ärade fru talman! Riksdagen och grundlagsutskottet har arbetat i expressfart med det här ärendet, ett förslag om revision av det ekonomiska systemet i Ålands självstyrelselag. Jag vill tacka utskottets ordförande, mina kollegor i utskottet samt utskottsråden för allt arbete med ärendet.

Eftersom ärendet var mycket väl förberett och i flera år har diskuterats, dock som en del av totalrevisionen av självstyrelselagen, var det smidigt att ta sig an det här ärendet. Den ekonomiska delen av självstyrelsen är också en mycket avgränsad, om än helt central del av självstyrelselagen. Flera av utskottets medlemmar har dessutom varit engagerade i arbetet med att ta fram den nya självstyrelselagen, vilket gör att de här sakerna för många inte heller är helt nya. Det har också funnits en klar samsyn på detta förslag mellan regeringen och Åland — tack till Ålandsminister Anne Berner som är närvarande här och som har en viktig del i att samsynen har hittats och kunnat förankras. Förändringen är väl förankrad i både Ålands landskapsregering och Ålands lagting, som enligt självstyrelselagen måste ge sitt bifall till denna ändring för att den ska kunna träda i kraft.

Grundlagsutskottet har trots en rätt kort tid haft ett omfattande hörande av grundlagsexperter och sakkunniga. Grundlagsutskottet har hört fem stycken framstående grundlagsex-

perter vid sidan av justitieministeriet och finansministeriet, Ålands landskapsregering och Ålands landshövding, som också är ordförande för Ålandsdelegationen.

Ärade talman! Grundlagsutskottets betänkande innehåller några huvudpunkter.

För det första konstaterar man att man rekommenderar riksdagen att godkänna förslaget till ändring av självstyrelselagen utan förbehåll.

För det andra konstaterar grundlagsutskottet att man ser det som uppenbart att statsrådets uttalande i samband med propositionen är en ståndpunkt av politisk natur. I fråga om grundlagen har utskottet påpekat att man inte får sätta igång med ändringsprojekt utifrån dagspolitiska scenarier och inte heller om det rubbar de konstitutionella grundlösningarnas stabilitet eller grundlagens funktion som stats- och rättsordningens fundament. Detsamma är relevant när det gäller ändringar i principiellt betydelsefulla, grundläggande lösningar i självstyrelselagen för Åland, konstaterar utskottet i betänkandet.

För det tredje konstaterar utskottet att ändringen måste godkännas innan landskaps- och vårdreformen kan godkännas.

Och för det fjärde konstaterar grundlagsutskottet att det är viktigt att totalrevisionen av självstyrelselagen genomförs. Beredningen av en totalreform av självstyrelselagen har pågått redan länge, och i den aktuella propositionen står det att samsyn råder mellan regeringen och Ålands landskapsregering om att totalreformen är avsedd att slutföras under de valperioder som närmast följer på denna valperiod, då man inte hann i mål under denna mandatperiod.

Grundlagsutskottet ser det som viktigt att en totalreform genomförs. Därför föreslår utskottet också att riksdagen godkänner ett uttalande där den förutsätter att regeringen snarast vidtar åtgärder för att genomföra en totalreform av självstyrelselagen för Åland. I praktiken blir detta för nästa regering att ta sig an. Således är det en mycket viktig signal om att arbetet måste fortsätta under nästa riksdags- och regeringsperiod.

Arbetet med att ta fram den fjärde totalrevisionen av självstyrelselagen har varit långt och arbetsdrygt, men eftersom dessa revideringar bara brukar göras vart 30:e år är huvudsaken att slutresultatet blir bra. Tidtabellen har här underordnad betydelse. Jag är säker på att vi kan nå i mål under nästa mandatperiod så att Åland får en ny självstyrelselag att fira efter att självstyrelsen, en unik internationell konstruktion, fyllt 100 år.

Arvoisa rouva puhemies! Viime hallituskaudella asetettiin parlamentaarinen komitea, jonka tavoitteena oli laatia ehdotus uudeksi Ahvenanmaan itsehallintolaiksi. Komitean puheenjohtajaksi valittiin presidentti Tarja Halonen, ja siihen kuului edustajia kaikista eduskuntapuolueista ja Ahvenanmaan maakuntapäivien puolueista. Työtä olivat edeltäneet kattavat esityöt, joissa entinen kansanedustaja Gunnar Jansson ja valitettavasti hiljattain poismennyt suurlähettiläs Alec Aalto olivat laatineet mietinnön. Oikeusministeriön edustaja toimi komitean pääsihteerinä, ja melkein kaikkiin kokouksiin osallistui valtiovarainministeriön virkamiehiä. Komitean loppumietintö valmistui kesällä 2017, ja sen jälkeen hallitus ja maakunnan hallitus jatkoivat esityksen teknistä valmistelutyötä.

Kyseessä on suuri työ. Edellinen itsehallintolaki hyväksyttiin 90-luvun alussa. Ajatuksena oli, että tämä kaikkien aikojen neljäs kokonaisuudistus tulisi voimaan vuonna 2022, jolloin Ahvenanmaan itsehallinto täyttää 100 vuotta. Ahvenanmaan itsehallintolaki on lex specialis, erityislaki, jota voidaan muuttaa vain perustuslain säätämisjärjestyksessä ja maakuntapäivien suostumuksella. Ahvenanmaan itsehallinto on kansainvälinen konstruktio,

joka tehtiin sata vuotta sitten. Siitä syystä järjestelmä on tehty siten, että sillä on perustuslaillinen suoja. Se tekee samalla itsehallintolain muuttamisesta hidasta.

Arvoisa rouva puhemies! Viime syksynä selvisi, että kokonaisuudistusta ei ehdittäisi saamaan valmiiksi tällä hallituskaudella. Hallituksen ja Ahvenanmaan maakunnan hallituksen välisissä neuvotteluissa oli vielä liian paljon avoimia kysymyksiä. Iso osio, josta kuitenkin oli saavutettu yhteisymmärrys, oli itsehallinnon taloudellisen järjestelmän uudistaminen. Paitsi että sillä kehitettiin taloudellista itsehallintoa ja se oli yksi kokonaisuudistuksen pääkomponenteista, se myös ratkaisi pysyvästi kaikki maakunta- ja sote-uudistuksesta Ahvenanmaan itsehallinnolle aiheutuvat ongelmat. Kun selvisi, että tällä hallituskaudella ei tehdä kokonaisuudistusta, ehdotin, että taloudelliset osiot irrotettaisiin kokonaisuudesta, koska se ratkaisisi maakunta- ja sote-uudistukseen liittyvät ongelmat ja asiasta oli jo poliittinen yhteisymmärrys hallitusten välillä.

Arvoisa puhemies! On itsestäänselvää, että Ahvenanmaata tulee kunnioittaa koko ajan kaikkien uudistusten yhteydessä oikeusvarmuuden ja itsehallinnon perustuslaillisen aseman takaamiseksi. Mielestäni ehdotus ja mietintö ovat hyvät. Niillä on sekä Ahvenanmaan maakunnan hallituksen että Ahvenanmaan maakuntapäivien tuki.

17.25 **Antero Laukkanen kd:** Arvoisa rouva puhemies! On tosiaan suuri vahinko, ettei Ahvenanmaan itsehallinnon hallintolain kokonaisuudistus ehtinyt tälle eduskunnalle, ja sitä tietysti suremme, kun tätä työtä on tehty jo pitkään. Toisaalta pidämme hyvänä sitä, että tämä esitys on nyt täällä ja että perustuslakivaliokunta on tehnyt tässä huolellista työtä, arvioinut tämän tilanteen, ja ratkaisu sielläkin asian suhteen on ollut lähes yksimielinen.

Meillä oli mahdollisuus lakivaliokunnan kanssa käydä alkusyksystä Ahvenanmaalla, ja saimme siellä hyvin tarkan selvityksen siitä, miten tämä hallinto ja nämä rahoitukset on järjestetty. Ymmärsimme, että asia ei enää parhaalla mahdollisella tavalla palvele Ahvenanmaan selkeää omaa toimintaa ja erityisesti sitä, että myös Ahvenanmaa itse tekisi paljon työtä oman verotus- ja rahoituspohjansa hyväksi.

Tässä esityksessä todetaan näin: Nykyinen verohyvitysjärjestelmä ehdotetaan korvattavaksi uudenlaisella verontasoitusjärjestelmällä. Ehdotetulla järjestelmämuutoksella on hallituksen esityksen mukaan kaksi tarkoitusta. Yhtäältä verotasoituksen tarkoituksena on toimia nykyistä verohyvitystä tehokkaampana kannustimena veronmaksukyvyn lisäämiseksi Ahvenanmaalle. Toisaalta ehdotetun verotasoituksen tulee toimia neutraalisti suhteessa suunniteltuihin ja tuleviin valtionhallinnon uudistuksiin.

Esitys on siis tavallaan vähän tällainen miniuudistus tässä kohtaa, minkä jälkeen sitten voidaan rauhassa keskittyä tähän kokonaisuudistukseen, ja tässä väliajalla koko tämä rahoitusratkaisu on tyydyttävällä tasolla niin maakunnan kuin, sanoisinko, mantereenkin puolesta.

Kannatan tätä esitystä.

17.27 **Ilkka Kantola sd:** Arvoisa puhemies! Tämän lakiesityksen ja tämän keskustelunkin varhaisimmat juuret ovat 1800-luvun alussa Suomen sodassa. Tuo Suomen sota päättyi sitten Haminan rauhaan 1809, ja siinä yhteydessähän tämä Suomen alue ja sen mukana Ahvenanmaa sitten siirtyi Ruotsin hallinnasta Venäjän hallintaan. [Olavi Ala-Nissilä: Oolannin sota oli kauhia!] — Oolannin sota oli kauhea, mutta varhaisimmat juuret ovat siellä. — Mielenkiintoista on se, että muistaakseni Herman Lindqvistin kirjassa När Finland var Sverige mainitaan, että siinä tilanteessa, jossa Venäjä ja Ruotsi kävivät keskustelua, miten

tämä uusi raja tulee kulkemaan, keskustelussa oli pöydällä myös vaihtoehto, että Ahvenanmaa olisi ollut osa Ruotsia, säilynyt osana Ruotsia, mutta sen sijaan Länsipohjan alueelta, sieltä Pohjanlahden länsipuolelta, olisi joitakin alueita liitetty Venäjään, mutta lopulta päädyttiin siihen, että Ahvenanmaasta tuli osa Venäjää.

Suomi itsenäistyi 1917, ja siinä yhteydessä Ahvenanmaalla syntyi poliittinen liikehdintä, joka ajoi asiaa, että Ahvenanmaa siinä yhteydessä olisi liitetty osaksi Ruotsia eli Ahvenanmaa olisi palannut Ruotsiin. Suomessa käynnistyi valtava työ sen puolesta, että Ahvenanmaa säilyy osana Suomea, ja siitä tuli sitten kansainvälisellä foorumilla käsitelty keskustelu ja kiista, jonka sitten Kansainliitto vuonna 1921 ratkaisi. Kansainliiton ehkä ainoa tai ainakin merkittävin päätös oli, että sitten päätettiin, että Ahvenanmaa kuuluu osaksi Suomea, ja siinä yhteydessä Suomi velvoitettiin pitämään Ahvenanmaa linnoittamattomana, demilitarisoituna vyöhykkeenä, ja Ahvenanmaalle oli määrättävä laaja itsehallinto. Ja niin me nyt sitten käsittelemme tätä siihen Kansainliiton päätökseen liittyvää muutosta itsehallintolakiin, joka sitten syntyi muutaman vuoden kuluessa ja jota on pariin kolmeen otteeseen uudistettu.

Niin kuin täällä on kerrottu, tällä vaalikaudella oli jälleen käynnissä komiteatyö sen edistämiseksi, että itsehallintolakia olisi voitu modernisoida ja päivittää nimenomaan siinä mielessä, että pieniäkin muutoksia Ahvenanmaata koskevaan lainsäädäntöön, jotka ovat itsehallintolain sisällä, voitaisiin tehdä vähän helpommin kuin perustuslain säätämisjärjestyksessä, joka nyt on tämä menettelytapa. Sen lisäksi tässä komiteassa oli esillä, niin kuin täällä jo kerrottiin, Ahvenanmaan rahoitusjärjestelmään liittyviä tarkennustarpeita ja niistä keskusteltiin, ja valtiovarainministeri, niin kuin täällä kerrottiin, oli virkamiesten kautta läsnä näissä neuvotteluissa. Se työ, mitä siinä komiteassa tehtiin, on tosiaan osittain myös kantanut sitten hedelmää, ja on katsottu, että tämä lakiesitys, jota nyt käsittelemme, on osa sitä kokonaisuutta. Kun perustuslakivaliokunta arvioi tällaisen yksittäisen muutoksen mahdollisuutta Ahvenanmaan itsehallintolaissa, niin se käytti sitten tiettynä perusteluna sitä, että tämän pohjana on kuitenkin pidempi valmistelu ja komiteatyö. Niin kuin meidän mietinnössämme kerrotaan, tämän itsehallintolain kokonaisuudistuksen toteuttamista pitää nyt hallituksen pontevasti edistää jatkossakin, jotta tämä osa sitten siihen kokonaisuuteen osana kokonaisuutta tulee istumaan.

En oikein pidä kohtuullisena sitä, että täällä nyt syytetään Ahvenanmaata kiristämisestä tässä yhteydessä. Kyllä Ahvenanmaa ei ole syyllinen siihen, että meillä maan hallitus tekee sentyyppistä sosiaali-, terveyspalvelu- ja maakuntauudistusta, jonka seuraukset ovat sitten verotuslainsäädännön osalta sellaisia, että se vaikuttaa myös Ahvenanmaan tilanteeseen, minkä johdosta meidän täytyy sitten tarkastella osaa siitä kokonaisuudesta niin, että Ahvenanmaa tulee mukaan siihen päätöksentekoon, kun täytyy pyytää Ahvenanmaalta lupa siihen, että voidaan joitakin itsehallintolakia koskevia muutoksia tehdä. Olemme riippuvaisia Ahvenanmaasta, mutta se, että olemme, johtuu siitä, että tämä hallituksen käynnistämä uudistus on sellainen kuin on, ja siitä on turha ahvenanmaalaisia syyttää.

Ymmärrän sen, että tässä on rahallisesti kysymys siitä, että se kompensaatio tämän sote- ja maku-uudistuksen takia olisi noin 3 miljoonan luokkaa — hallituksen esityksessä kerrotaan — ja 14 miljoonaa tulee sitten sen päälle. Mutta se 14 miljoonaa minun nähdäkseni liittyy niihin keskusteluihin ja siihen valmisteluun ja sen tarpeen toteamiseen, joita käytiin läpi siinä komiteassa, jossa itsekin olin mukana. Eli aivan mitään täysin uutta ei tässä rahoituspuolessa nähdäkseni ole olemassa.

Tämä ongelmahan — se että joudumme kytkemään Ahvenanmaan tähän mukaan — johtuu siitä, että Ahvenanmaalla kunnallisverotus on maakunnan itse päätettävä, itsehallintoon liittyvä asia. Sen sijaan valtionverotus on se, josta päätetään täällä valtakunnassa, ja kun nyt sote-uudistukseen liittyy tämä valtionverotuksen muutos, niin sitten sen osalta pitää tehdä erityisjärjestelyjä tämän hyvitysjärjestelmän osalta Ahvenanmaan kohdalla.

Ahvenanmaan komitean työ on tosiaan tässä taustalla, ja ehkä tämän rahoitusjärjestelmän osalta — oli hyvin vahvasti esillä siinä Ahvenanmaan komiteassa se, minkä takia tätä kehittämistarvetta on — Ahvenanmaan puolelta on toivottu sitä, että rahoitusjärjestelmä olisi jatkossa sentyyppinen, joka enemmän kannustaisi tai palkitsisi siitä, että elinkeinoelämää ja työllisyyttä on pystytty Ahvenanmaalla kehittämään, ja se näkyisi sitten Ahvenanmaan käyttöön tulevissa verotuloissa nykyistä selkeämmin ja nopeammin. Tässä on ollut vähän sellaista ongelmaa, että sitä kannustavuutta ei ole. Tämä on ollut ahvenanmaalaisten tulkinta ja toivomus, ja nyt siihenkin pystytään tässä hieman vastaamaan.

Mutta kaiken kaikkiaan tässä on kysymys siis eräänlaisesta sote-lukosta, ja se tietysti tarkoittaa sitä, että tämä Ahvenanmaan itsehallintolain muutos on välttämätön, niin kuin tässä mietinnössä toteamme, ennen kuin voidaan sote- ja maku-uudistukseen liittyviä asioita täällä sen veropäätöksen osalta käsitellä. Sillä tavalla tärkeä tilanne.

Nyt kuitenkin itsehallintolain muutokset on käsiteltävä perustuslain säätämisjärjestyksessä, ja kun me tällä vaalikaudella kykenemme siihen — jos olemme riittävän yksimielisiä — että tämä itsehallintolain muutos täällä viedään läpi ensimmäisessä käsittelyssä ja jätetään sitten lepäämään vaalien yli, niin sitten tulevan eduskunnan valittavaksi ja päätettäväksi jää se toinen käsittely, joka pitää sitten perustuslain säätämisjärjestyksen mukaisesti käsitellä, eli laki itsehallintolain muutoksesta tulee voimaan vasta seuraavan eduskunnan toimesta. Mutta perustuslakivaliokunta katsoi, että tässä on näitä pragmaattisia syitä ja lisäksi on niin, että jos tuleva eduskunta ei vahvistaisi toisessa käsittelyssä sitä lakia, minkä sisällöstä päätetään tällä vaalikaudella, niin sitten se tarkoittaisi sitä, että Ahvenanmaalle tulee vielä enemmän rahaa kuin tämän itsehallintolain muutoksen seurauksena tulee. Eli on kutakuinkin selvää, että seuraavalla eduskunnalla, on sen kokoonpano mikä tahansa, on riittävästi motivaatiota [Puhemies koputtaa] sitten toisessa käsittelyssä vahvistaa se laki, mikä ensimmäisessä käsittelyssä täällä hyväksytään.

17.35 **Simon Elo sin:** Arvoisa rouva puhemies! Tässä edustaja Löfström — joka varmasti, uskon, on tyytyväinen tähän esitykseen ja ahvenanmaalaiset muutenkin — sanoi, että Ahvenanmaan asemaa ja tilannetta tulisi kunnioittaa. Totta kai hallitus kunnioittaa, siniset kunnioittaa, uskon, että kaikki eduskuntapuolueet kunnioittavat niitä sitoumuksia ja velvoitteita, mitä meillä on, ja varmasti Ahvenanmaa kunnioittaa omiaan, mutta sehän ei tietenkään tarkoita, että tarvitsisi tällaista lisärahoitusta antaa, mitä tässä nyt valitettavasti esitetään, 14 miljoonaa euroa vuodessa sellaista rahaa, joka ei liity sote-uudistukseen, muistaen tosin, että tämä ponsi, mikä hallituksessa sinisten esityksestä hyväksyttiin yhteiseksi kannaksi, on, että jos sote-uudistus ei etene, niin silloin ei tätä lisärahaakaan tule.

Sitten täällä edustaja Kantola esitti näkemyksen, että ei ole mitään uutta siinä suhteessa, että tämä komitea, missä tätä on neuvoteltu, on myös esittänyt lisärahoitusta. Se pitää sinänsä paikkansa, mutta toisaalta täytyy huomioida, että esimerkiksi valtiovarainministeriö on suhtautunut tähän hyvin nuivasti, ei ole kannattanut tällaista lisärahoitusta, koska jo tällä hetkellä Ahvenanmaa saa selvästi enemmän budjettirahoitusta kuin mikään muu maa-

kunta Suomessa, ja tässä esityksessä jokaista ahvenanmaalaista kohti lähes 500 euroa vuodessa tulisi sitten lisärahaa.

Edustaja Meri nosti sinänsä oleellisen näkökulman esille, että no, olisiko voitu tehdä ratkaisu, jossa Ahvenanmaa ei saa lisää, muttei saa vähemmänkään. No, tällainen ratkaisuhan sinänsä oli pöydällä, mutta Ahvenanmaan maakuntapäivät ei hyväksynyt tällaista ratkaisua, jossa tosiaan ei olisi tullut vähemmän rahaa, muttei olisi tullut lisääkään rahaa. Kaikki olisivat olleet tyytyväisiä. Mutta niin kuin sanoin ja niin kuin ministeri Terho on sanonut, Ahvenanmaa käytti tätä oikeustilannetta sote-uudistuksen osalta hyväkseen ja vaati hallitusta hyväksymään sellaisen esityksen, jossa tulee tällainen selvä lisäraha, mitä tässä tulee. Ja tämän takia täytyy sanoa, että Ahvenanmaa kiristää mannermaata tältä osin. Se täytyy voida suoraan sanoa, koska tietää, että tämä sote-uudistuksen eteneminen vaatii käytännössä heidän maakuntapäiviensä suostumuksen. Tämä on sinisten näkökulmasta edesvastuutonta. Toivon ja uskon, että kokoomuksenkin näkökulmasta tämä on edesvastuutonta, koska kokoomuskaan ei kannattanut alun perin tällaista esitystä. Kyllä siinä silloin pitää arvioida sitä, mikä on Ahvenanmaan asema jatkossa ja suhde mannermaahan, kun tällaisia tilanteita tulee, jotka kyllä mannermaan näkökulmasta ovat täysin kohtuuttomia. Kuitenkin kyseessä on Suomen rikkain maakunta, mitä tosiaan korostan. Me kunnioitamme velvoitteitamme, uskomme, että Ahvenanmaa kunnioittaa, mutta se ei tarkoita sitä, että tällaista lisärahoitusta olisi välttämättä tultava. Tämä on nyt hallitukselta sote-uudistukseen liittyvä taktinen vetäytyminen tässä vaiheessa, johon kuuluu sitten tämä ponsi, että jos ei tule soteuudistusta, ei tule Ahvenanmaalle lisärahoitusta.

17.38 **Olavi Ala-Nissilä kesk:** Arvoisa puhemies! Ensinnäkin pitää sanoa, että nyt en yhdy tuohon edustaja Elon puheenvuoroon. [Simon Elo: Miksi?] Laajasti ottaen, normaalisti olen hänen kanssaan samaa mieltä. Itse en ole sote-valiokunnissa mukana, mutta me Varsinais-Suomessa ymmärrämme hyvin Ahvenanmaan itsehallinnollisen erityisaseman ja mielellämme teemme yhteistyötä ja mielellämme myöskin puolustamme Ahvenanmaata sen erityisaseman johdosta.

Mielestäni tämä ei ole ollut helppo kysymys hallituksessa, mutta on tärkeää, että on syntynyt ratkaisu, jota voidaan viedä nyt kuitenkin laajalla enemmistöllä eteenpäin ja että sote, suuri uudistus, menee eteenpäin. Siinä mielessä mielestäni meillä on aihetta tyytyväisyyteen, että asiat eivät lukkiudu täällä, vaan voimme edetä siinä hengessä, sote-hengessä, ja toisaalta Ahvenanmaan itsehallinnon hengessä, jota meidän vain tulee täällä eduskunnassa kunnioittaa.

17.39 **Mats Löfström r:** Ärade fru talman! Jag ska bemöta ledamot Elo just gällande att Åland nu skulle ha använt det här tillfället med landskaps- och vårdreformen till någon form av utpressning. Det stämmer inte överhuvudtaget. Åland har under hela processen med landskaps- och vårdreformen sagt att alla reformer som görs här i riksdagen där Åland har självbestämmande genom självstyrelselagen måste respektera Ålands självstyrelse, och det gjorde inte förslaget om landskaps- och vårdreform från början. Redan innan det förslaget lades till riksdagen bad Åland om att få en utredningsman för att granska de svårigheter som landskaps- och vårdreformen sannolikt skulle få på Åland. Då sade man från regeringens sida att det inte finns tid för en utredningsman att arbeta.

I mars 2017 kom då lagförslagen om landskaps- och vårdreformen till riksdagen, och de hade uppenbara problem som en utredningsman skulle ha kunnat titta på på förhand. Ånyo

tog vi från Ålands sida upp behovet av en utredningsman att studera de här sakerna. Från regeringens sida märkte man också att det fanns uppenbara problem med förslaget och att det skulle strida mot grundlagens jämlikhetsprincip. Därför drog man tillbaka en lag från det här lagpaketet och kom med en ny proposition som berörde finansieringen av Åland och de ekonomiska effekterna av landskaps- och vårdreformerna som vårdreformen har på Åland. Den här saken tog grundlagsutskottet ställning till redan under sommaren 2017 — i juni, 30 juni 2017 — och slog fast att inte heller den här lösningen är utan problem och att det krävs nya förslag, nya åtgärder för att kunna se till att inte landskaps- och vårdreformen strider mot Ålands självstyrelse.

När det gäller den ökade grundfinansieringen som en del av den här självstyrelsepropositionen är det en del av den helhetslösning som regeringen och landskapsregeringen hade kommit överens om att var en del av den totalrevision som skjuts på framtiden. Men det är också viktigt att minnas att det här bara var en del av den förnyelse som skulle göras, för den ökade grundfinansieringen är bara en komponent. Det är ett nytt ekonomiskt självstyrelsesystem vi talar om, som är mer dynamiskt, mer flexibelt, precis som ledamot Kantola var inne på, som har nya element, och det innebär också mer risker för Åland. Om det inte går bra för Åland kommer man att betala för riskerna i det nya systemet på ett annat sätt än i nuvarande system. Dessutom beaktar det den befolkningsökning som Åland har haft de senaste 20 åren, när Ålands befolkning har vuxit dubbelt så snabbt som landets befolkning som helhet utan att grundfinansieringen har ökat. Det här kan man se som att den ökade grundfinansieringen retroaktivt kompenserar en sak som man nu lyfter in i det nya systemet, alltså att befolkningsökningen och tillväxten tas in i systemet.

17.46 **Leena Meri ps:** Arvoisa puhemies! Olin itsekin tuossa Ahvenanmaan itsehallintolain uudistuskomiteassa. Siellä oli hyvin paljon kiistanalaisia kysymyksiä, ja se ei nyt ollut ihan niin ruusuista kuin täällä on annettu ymmärtää.

Ensinnäkin itse jätin sinne oman täydentävän näkemykseni tästä rahoituksesta ja monista seikoista, mitkä tulisi uudistaa. Siellä oli myöskin Ahvenanmaan maakuntapäivien edustaja Axel Jonsson, joka jätti allekirjoittamatta luovutuskirjeen. Elikkä siellä oli erimielisyyksiä ja se ei ollut mitenkään yksimielinen mietintö, joka on tämän pohjana. On hyvä muistaa kuitenkin se, että tämä tulee nyt erillisenä seitsemän luvun uudistuksena ja hallitus itsekin toteaa tässä ponnessaan, että normaalisti tämmöinen ratkaisu ei olisi erillisenä hyväksyttävissä, mutta koska tämä liittyy tähän sote-uudistukseen, niin tämä tuodaan nyt erillisenä.

Kun katsoin tätä omaa ilmoitustani ja niin sanottua vähän eriävää mielipidettä sieltä Ahvenanmaa-komiteasta, niin siellä on todettu — kuten esimerkiksi kuulemisista muistan hyvin ja kysyin sitä nyttenkin perustuslakivaliokunnassa — että maakuntahan on velaton. Siellä komiteassa saatiin kuitenkin selvitystä siitä, että maakunnassahan rahoitus on ollut riittävä maakunnan tehtävien hoitamiseen. Ei ole ainakaan minulle tullut mitään uutta tietoa, että nyt olisi jotain rahoituskriisiä velattomassa maakunnassa. Mietinnössä on edelleen todettu näistä eri malleista, että uuteen malliin olisi mahdollista siirtyä myös taloudellisesti neutraalilla tavalla. Siellä pohdittiin erilaisia vaihtoehtoja.

Jos nyt palataan tähän esitykseen, niin edustaja Löfström sanoi, että Ahvenanmaan itsemääräämisoikeutta pitää kunnioittaa, ja sitten täällä tuotiin esille nämä kansainväliset sopimukset. Kysymyshän ei ole siitä, etteikö sitä kunnioitettaisi, mutta ei siellä kansainvälisessä sopimuksessa puhuta mistään rahoituksen tasosta sillä tavalla, että pitää suorittaa niin

paljon esimerkiksi tässä tapauksessa jotain kompensaatiota yli sen, mitä tähän uudistukseen menee, eikä muutenkaan ole mitään sellaista ajatusta, että pitää olla niin mittava rahoitus, kun on totuttu johonkin tiettyyn tasoon tai muuta. Meillä on kuitenkin juuri julkaistu valtiovarainministeriön selvitys siitä, että meillä on kahden miljardin leikkaustarve tai sitten pitää työllisyyden nousta ja muuta. Eikö tätä pidä jakaa koko valtakunnan alueella?

Edustaja Löfströmiltä oikeastaan kysyn, kun hän on Ahvenanmaan edustaja: ettekö te näe sitä asiaa niin, että me jaamme yhteistä kakkua niin hyvinä kuin huonoina aikoina, vai onko se vaan niin, että Ahvenanmaata eivät heilauta hyvät eivätkä huonot ajat, vaan siellä on aina hyvät ajat? Tämä kyllä ihan suoraan sanoen häiritsee ainakin minua henkilökohtaisesti. Tässä totesitte myöskin ja hallituksen esityksessäkin puhutaan kannustimista maksaa lisää veroja. Kyllä varmaan monessa itsenäisessä kunnassa, joka myös on itsehallintoalue, niin kuin kunnat ovat, moni kuntalainen haluaisi kanssa ylimääräisiä rahoja, jotta olisi kivempaa ja kannustavampaa käydä töissä.

Tämä 14 miljoonaa ihan selkeästi laskelmien mukaan ja valtiovarainministeriön selvitysten mukaan vahvistaa suoraan maakunnan taloutta. Tämä on ihan selkeästi ylimääräinen, niin sanottu sopimusraha, joka sitten maksettiin, jotta se sopimus saadaan aikaiseksi. Suomen eduskunta on se toinen osapuoli, ja toinen osapuoli on maakuntapäivät.

Ei tämä voi mennä niin, että meille ilmoitetaan perustuslakivaliokunnassa ja hallitukselle ilmoitetaan, että maakuntapäivät ei tule suostumaan tähän. Me olemme Suomen eduskunta. Meillä on nyt mahdollisuus ilmoittaa, mikä on meidän tahtotilamme. Minä ymmärrän, että hallitus on ehkä ollut sidottu tähän ja se ei voi tuoda tänne semmoista esitystä, jos maakunnan hallitus on sanonut, että he eivät suostu siihen, mutta ei maakuntapäivät ole tehnyt ratkaisuja, ja vaikka olisikin, niin tarkoittaako se sitä, että maakuntapäivät päättää meidänkin puolestamme, mitä me täällä haluamme tehdä?

Toinen vaihtoehto on se, että vedetään siltä osin tämä hallituksen esitys pois. Muuttakaa hallituksen esitystä niin, ettei Ahvenanmaa pääse tässä asiassa niin sanotusti kiristämään, koska en minä ainakaan tiedä mitään muuta perustetta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Seuraavat puhujat: edustaja Kantola ja sitten edustaja Elo, ja sen jälkeen annan vastauspuheenvuoron ministerille.

17.51 **Ilkka Kantola sd:** Arvoisa puhemies! Kun tätä keskustelua kuuntelee, tulee mieleen, että se muistuttaa aika paljon brexit-keskustelua. Siinähän britit kokevat olevansa EU:n vankeja eivätkä hyväksy sitä sopimusta, jonka pääministeri on neuvotellut EU:n kanssa. He haluavat parempaa sopimusta, mutta EU:pa ei suostu neuvottelemaan uudelleen. Onko tässä vähän samanlaisesta tilanteesta kysymys, että jos me torjumme tämän lakiesityksen, niin silloin eduskunta lähettää viestin, että hallituksen pitää neuvotella Ahvenanmaan maakunnan hallituksen kanssa uudelleen parempi sopimus? Nämä ovat jotenkin analogisia tilanteita.

Arvoisa puhemies! Vähän erikoiselta tuntuu se, että valtioneuvosto on yksimielisesti liittänyt tähän lakiesitykseen tällaisen ponnen kuin on liittänyt, että hyväksytään muttei haluttaisi hyväksyä — hyväksytään, mutta se on vastenmielistä, että joudutaan hyväksymään. Voisin kuvitella, että jos tällainen tapa yleistyy, niin esimerkiksi valtion talousarvion yhteyteen liitettäisiin johdanto-osaan johonkin, että ”kyllä meitä harmittaa, kun tällainen talousarvio pitää esittää, jossa leikataan joitakin etuuksia ja aiheutetaan ihmisille pet-

tymyksiä”. [Ben Zyskowicz: Sehän on totta!] Tämä olisi johdonmukaista, tällaista ponsiajattelun laajempaa käyttöä.

Arvoisa puhemies! Ahvenmaan asemassahan suhteessa tänne valtakuntaan on kysymys siitä, että kun me olemme kovasti halunneet, niin olemme saaneet Ahvenanmaan osaksi Suomea. Saimme sen, mitä halusimme, ja meillä on jonkinlainen vastuu siitä myös, että pidetään hyvää huolta siitä Ahvenanmaasta. [Leena Meri: Missä yhdenvertaisuus?] Pidetään se osana valtakuntaa ja katsotaan, että suhteet Ahvenanmaahan pysyvät hyvällä tolalla. Näin itse ajattelen.

Sitten toinen näkökohta vielä: Kansainvälinen kiinnostus Ahvenanmaan itsehallintoalueeseen on tavattoman suurta. Suomen valtakunnassa oleva itsehallinnollinen alue, Ahvenanmaa, on kansainvälisesti kiinnostava ratkaisumalli, jota yritetään soveltaa ehkä sen tyyppisenä tai vähän muunneltuna eri puolilla maailmaa. Se on yksi näistä harvinaisista itsehallintoalueista, joista katsotaan mallia. Mitä paremmin me pystymme hoitamaan sen yhteistyön ja tämän itsehallintomallin kehittämisen, sitä kiinnostavampia olemme myös valtakuntana, Suomen yhteiskuntana kansainvälisissä keskusteluissa, kun puhutaan näistä autonomia-alueista.

17.53 **Simon Elo sin:** Arvoisa rouva puhemies! On täysin selvää, että sekä hallitus että siniset kunnioittavat Ahvenanmaan itsehallintoa ja, niin kuin olen sanonut, niitä velvoitteita ja sitoumuksia, mitä meillä on. Uskomme, että myös Ahvenanmaa tekee samoin suhteessa valtakuntaan. Mutta siitä huolimatta se ei tarkoita, että tällainen sopimus olisi nyt mannermaan etujen mukainen ja että tällaista lisärahoitusta täytyisi tulla. Valtiovarainministeriö on koko ajan ollut sillä kannalla, ja itse olen sillä kannalla, että maakunta, joka saa kaikista eniten budjettirahoitusta — selvästi enemmän kuin mikään muu maakunta — ei tällaista lisärahoitusta tarvitse.

Edustaja Löfström sinänsä ihan ansiokkaassa puheenvuorossaan — noin niin kuin Ahvenanmaan näkökulmasta — toi esille sen, että uudella itsehallintolailla tulisi lisää riskejä. Minun on vaikea nähdä, mikä se riski on, jos sitä tasoitetaan 14 miljoonalla eurolla, versus se, että olisi tehty se ratkaisu — mikä hallituksessa olisi kaikille käynyt mitenkään soteen liittymättä — että ei olisi tullut lisärahoitusta mutta ei olisi myöskään vähentynyt rahoitus. Se olisi ollut se kaikkein oikeudenmukaisin ratkaisu maakunnalle, joka tosiaan, niin kuin tässä on sinänsä oikein sanottu, on velaton.

Edelleen herätän kysymyksen, onko myös kokoomus sillä kannalla, millä siniset on tältä osin, eli että tämä ratkaisu tehtiin pitkin hampain hallituksen sisällä tällä yksimielisellä ponnella, että jos sote-uudistus ei etene, niin silloin tätä lisärahoitusta ei tule. Olen ymmärtänyt, että meillä tässä, sekä sinisillä että kokoomuksella, on ollut yhtenäinen näkemys — mikä on ollut myös valtiovarainministeriöllä — että tämmöiselle lisärahoitukselle ei ole tarvetta. Toivon, että tämä näkemys säilyy tämän kauden ajan ja säilyy myös ensi eduskuntakaudella, kun näitä kysymyksiä käsitellään.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Sitten vielä edustaja Löfström ja sen jälkeen ministeri.

17.55 **Mats Löfström r:** Ärade fru talman! Bara tre stycken korta kommentarer till det som ledamot Meri tog upp.

Det är viktigt att komma ihåg, för det första, hur dagens system ser ut. Ålänningar och bosatta på Åland betalar skatt precis som alla andra finländare, precis samma skattesatser som alla andra finländare. Av det här får Åland tillbaka 0,45 procent i en så kallad avräkning eller klumpsumma, och den här klumpsumman har inte beaktat befolkningsökningen. Det har varit grundproblemet, för ju snabbare Åland växer, desto fattigare blir Åland per capita. Så vi måste få ett system som beaktar befolkningstillväxten, som har varit väldigt stark på Åland.

För det andra, som också ledamot Meri vet sedan Ålandskommittén, föreslog många av det åländska lagtingets ledamöter att Åland skulle få möjlighet att överta beskattningen av förvärvsinkomsterna, för då skulle man inte behöva diskutera över- eller underfinansiering. Det skulle betyda en betydligt större risk för Åland än det nuvarande systemet, men det skulle inte behöva betyda några transfereringar överhuvudtaget. Men det här såg man inte på med blida ögon från flera olika håll.

Och för det tredje, och det sista jag tänkte säga, är just det här argumentet att Åland är skuldfritt. Landskapet Åland är skuldfritt, men inte är de åländska kommunerna skuldfria på samma sätt som de fastländska kommunerna. Tvärtom är flera kommuner på Åland ordentligt skuldsatta. Men anledningen till att landskapet Åland inte är skuldsatt har att göra med den goda ekonomiska situationen på Åland via den goda sysselsättningen, att 82 procent av ålänningarna har arbete. Arbetslösheten är under 4 procent, och det gör att man inte behöver betala ut så pass mycket sociala förmåner som man skulle behöva med en högre arbetslöshet. Utan det här goda sysselsättningsläget som Åland har haft skulle Åland vara ett ekonomiskt krisområde i dag, så det är viktigt att komma ihåg dessa basfakta när man diskuterar de här finansieringsfrågorna gällande Åland.

17.59 **Liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamista siten, että lain säännökset Ahvenanmaan maakunnan taloudenhoidosta uudistetaan. Ehdotuksen tarpeellisuus on sinänsä korostunut maakunta- ja sote-uudistusten takia, mutta taustalla ovat etenkin toiset syyt.

Kun itsehallintolain kokonaisuudistus oli ollut jo useita vuosia vireillä parlamentaarisessa Ahvenanmaan komiteassa, tämä komitea yritti mietinnössään sovittaa yhteen maakunta- ja sote-uudistuksen rahoittamista koskevan lakiehdotuksen vaikutuksia maakunnan tasoitusjärjestelmän niin sanottuun verohyvitykseen. Komiteatyön loppuvaiheessa keväällä 2017 maakunta- ja sote-uudistusta käsiteltiin ensimmäisen kerran perustuslakivaliokunnassa. Siinä yhteydessä oli huomattavissa, että maakunta- ja sote-uudistuksen rahoituslakiehdotuksen arvioitiin vaikuttavan itsehallintolaissa säädettyyn verohyvitykseen poistamalla se kokonaan. Komitean jälkeen itsehallintolain kokonaisuudistuksen valmistelutyötä jatkettiin virkamiestason työryhmässä, joka kehitti edelleen itsehallintolain säännösehdotuksia mukaan lukien maakunnan taloussäännöksiä komitean mietinnöstä saadun lausuntopalautteen ja hallinnossa käytyjen keskustelujen pohjalta. On huomiotava, että ehdotus itsehallintolain uudeksi, 7 luvuksi rakentuu itsehallintolain kokonaisuudistuksen yhteydessä sovittuun ratkaisuun Ahvenanmaan maakunnan taloudesta ehdotettavasta sääntelystä. Uudistuksella on siten, kuten edellä on todettu, laajempi kehys kuin mitä maakunta- ja sote-uudistuksesta yksinään seuraisi.

Omana lähtökohtanani on ollut, että maakunnan taloutta koskevia säännöksiä on erillisinä voitava uudistaa, kun näistä kerran oli kokonaisuudistuksen yhteydessä päästy yhteis-

ymmärrykseen Ahvenanmaan maakunnan kanssa. Lisäksi oli nähdäkseni jo vuodesta 2017 nähtävissä, että ilman itsehallintolain verohyvitystä koskevan 49 §:n muuttamista maakunta- ja sote-uudistuksen rahoituslakia voisi olla vaikea hyväksyä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.

Ahvenanmaan itsehallintolain kokonaisuudistuksen eteen on tehty erittäin paljon työtä tämän vaalikauden aikana, mutta tämän lopullisesta sisällöstä ei vuoden 2018 alkusyksyllä valitettavasti kaikilta osin päästy yhteisymmärrykseen. Tämän johdosta nyt esitelty lakiehdotus sisältää ainoastaan muutoksia maakunnan talousjärjestelmään eikä tässä vaiheessa itsehallintojärjestelmän muita tarpeellisia muutosehdotuksia.

Ärade talman! Jag är mycket glad över att grundlagsutskottet, som är betänkandeutskott i fråga om lagförslag som gäller självstyrelselagen för Åland, har förhållit sig positivt till att förnya självstyrelselagens bestämmelser om Ålands ekonomi och samtidigt verkat för den föreslagna lösningen för att komma till rätta med det föreslagna så kallade Ålandsavdragets inverkan på självstyrelselagens skattegottgörelse.

Jag ser det dessutom som viktigt att grundlagsutskottet så tydligt med ett klämförslag framfört sin syn på behovet att uppmana till att med brådskande åtgärder föra vidare arbetet för en totalrevision av självstyrelselagen.

Finland har en i folkrätten grundad förpliktelse att iaktta Ålands självstyrelse. Ålands självstyrelselag har dessutom allt sedan början av 1920-talet åtnjutit ett starkt författningsrättsligt skydd i och med att den endast kan ändras med Ålands lagtings samtycke och i den ordning som gäller för grundlagen.

Ålands exempel är ett exempel på fredlig konfliktlösning. Åland har under årens lopp besökts av representanter från olika minoritetsgrupper samt parter i konflikter för att studera självstyrelsen och hur Nationernas förbunds Ålandslösning från 1921 förverkligades. Det finns också goda och etablerade samarbetsformer mellan statsförvaltningen och Ålands landskapsregering. Här kan nämnas kontaktgruppen mellan utrikesministeriet och Ålands landskapsregering vars uppgift är att bland annat göra Ålands exempel känt i hela världen. Numera finns det även en samarbetsgrupp mellan Åland och försvarsministeriet.

Ålandslösningen är ett exempel på en fredlig lösning av en svår situation innehållande olika element. Den har intresserat många i konfliktområden genom åren. Låt oss kloka av historien värna om goda relationer till det självstyrande Åland och ha förståelse för att självstyrelsen befinner sig i en ständig utveckling. Också för rikets del och dess myndigheter och domstolar är det likafullt nödvändigt att självstyrelselagen är en lag som motsvarar dagens krav på god lagstiftning.

Haluan tähän lopuksi vielä todeta, että tunnen tietynlaista surua siitä, millä tavalla Ahvenanmaan asiaa käsitellään täällä salissa. Me puhumme maakunnasta, joka on osa Suomea. Puhuisimmeko samalla tavalla ”kiristävästä maakunnasta”, jos me puhuisimme jostakin toisesta maakunnasta tässä maassa? — Kiitos.

Riksdagen avslutade den allmänna debatten och avbröt behandlingen av ärendet.